

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבון
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ה"ד

פניני
הפרשה

וַיִּשְׂאֵר אֶךְ נֹחַ וְאִשְׁרָר אֹתוֹ בַּתְּכָה

וברש"י כתב וז"ל "אך נח, לבד נח, זהו פשוט, ומדרש אגדה (ב"ר) גונח וכוהה דם, מטורח הבהמות והחיות. וי"א שאיחר מזונות לארי והכישו ועליו נאמר (משלי יא) הן צדיק בארץ ישולם" ע"כ.

ולכאורה צריך להבין, והלא כתיב "ומוראכם וחתכם תהיה על פני כל חית הארץ" ונח הלא צדיק היה, והיאך לא נתיירא ממנו הארי, והכישו, אלא הביאור הוא עפ"י מאי דאיתא בגמ' (שבת קנ"ב ע"ב) "אמר רב פפא נקיטינן אריה אבי תרי לא נפיל", דהיינו בצדיקים, כשהם שנים יחד לא נפיל, אבל כאן הלא נאמר מיעוט "אך נח" דהיינו "לבדו", ממילא על אף שנח היה צדיק, אבל מחמת שהיה לבדו, ע"כ יכל לו האריה.

ועוד צריך ביאור, והלא נח היה נותן לו מזונותיו בכל יום, ומה בכך שאיחר מעט, וכי משום איחור פעוט זה, מגיע לו עונש זה להכישו.

אלא הביאור הוא כך דהנה בתהילים (ק"ד כ"א) כתיב "הַפְּיִרִים שְׁאֲגִים לְטָרֶף וּלְבָקֶשׁ מֵאֵל אֶכְלֶם", דהיינו כשהנך רואה ארי שואג, דע לך, שאין זה מחמת שמחפש טרף ע"י שאגה זו, כי אם שואג ומבקש כעת מזונותיו מאת קוב"ה, ונמצא כאן יסוד גדול שהארי אינו מחפש כלל מזונותיו בדרך הטבע אלא סומך על קוב"ה ושואג אליו שיזמין לו מזונותיו, וממילא כשנח איחר לו המזונות, התביעה עליו מאת הארי היתה, הלא אתה הנך רק שליח ואמצעי לספק לי מזונותי, וכיצד הנך מאחר מזונותי שנשלחו אלי מאת הקב"ה, וע"כ הכישו הארי, וזהו גם לשון הכשה בארי שלא מצינו כזו לשון במקו"א, דהיינו לשון עונש דהארי רצה להעניש את נח על שעיקב מזונותיו שהקב"ה בכבודו ובעצמו שולח לו.

וַיִּשְׁלַח אֶת הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יֵצוּא וְשׁוֹב עֵד

יְכַשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ

וברש"י כתב וז"ל: עד יבשת המים. פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה מוכן היה העורב לשליחות אחרת בעצירת גשמים בימי אליהו שנאמר (מלכים א' י"ז) והעורבים מביאים לו לחם ובשר, ע"כ.

וצריכים אנו להבין את השייכות, ומה הקשר בין שליחות זו, לשליחות העתידה לבוא בימי אליהו, ומדוע רואים אנו שקשורה שליחות זו לאותה שליחות.

והנה בזה"ק (פרשת ויקהל קצ"ט ע"א) וז"ל "בְּיֹמָא חֲמִישָׁאָה בְּרֵא נֹנִי יַמָּא, וְעוֹפֵי דְשָׁמַיָא, אֲתָנִי בְּעוֹפֵי לְמִזְן עוֹרְבִים לְאַלְיָהוּ, בְּזַמְנָא דְעֶצֶר לְשָׁמַיָא, דְכְתִיב (מלכים א' יז) וְאֵת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכֵּלָהּ שָׁם. צִוִּיתִי דְיִיקָא. ע"כ.

ונתבאר בזה"ק הנ"ל עיי"ש באריכות, שכשברא הקב"ה את כל הברואה במעשי בראשית, התנה עמה שיבוא יום ויצטרכו לשנות מסדרי ימי בראשית, והלא ידוע טבע בריאתו של העורב, שטבועה בו מידת האכזריות, וכבר ידועים דברי הגמ' (עירובין כ"ב ע"א) "רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב", [וכן מצינו בירושלמי (פיאה פרק א ה"א); וקידושין פרק א ה"ז]: "תני רבי שמעון בן יוחי כשם שמתן שכרן שוה, כך פורענותן שוה, מה טעם עין תלעג לאב ותבז לקהת אם עין שהלעיגה על כיבוד אב ואם ובזת על לא תקח האם על הבנים יקרוה עורבי נחל יבוא עורב שהוא אכזרי ויקרנה ואל יהנה].

נמצא איפה, שכשנח שולח את העורב, לראות אם הקלו המים מעל פני הארץ, הרי זה מעשה

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

יסוד חיוב לימוד תורה בסוכה

בחולו של מועד זכינו לקיים בהידור מצוות 'הקבלת פני רבו ברגל', ולבקר את רבינו שישב בסוכתו של אחד ממקורביו, הדר בשכונה מרוחקת משאונה של העיר, בכדי שיוכל לעסוק בתורה באין מפריע, ובתוך דבריו דן רבינו, דהנה בגמ' (סוכה כ"ח ע"ב) מבואר שלימוד תורה מחייב בסוכה, והגמ' שם מחלקת בין לימוד בעיון, למיגרס בבקאות.

ונחלקו הראשונים שם, דרש"י ס"ל דבאמת לימוד תורה מחויב בסוכה, אלא שיש פטור ללומד בעיון, כי הוא צריך הרחבת הדעת, אבל מדינא חייב כל לימוד תורה בסוכה, וכן פסק המחבר (בסימן תרל"ט), והקשה רבינו דלכאורה צ"ע מה הטעם שחייבין ללמוד בסוכה, הרי יסוד חיוב סוכה הוא חיוב של 'כעין תדורו', אבל אין חיוב של תפילה בסוכה וכדו'.

המשך בעמוד הבא

בתיבה אמר, יודע אני שאין פקח בעופות כמו העורב, למידע מניה סימנא בעלמא. מיד וישלח את העורב."

"ואמר רבי בו תרי ענייני רמז בה, חדא דכתיב (הושע ז) כיונה פותה אין לב, כלומר מרוב צערי אין לבי עמי ונפתה. אחרת, אמר נח אין בכל העופות דיסבול מיתה בלא סרבנות כיונה ולפיכך נמשלו ישראל כיונה. אמר נח כך יאות לנא למסבל מיתה בלא סרבנותא ולפיכך וישלח את היונה," ע"כ.

ונתבאר במדברי המדרש, דעורב מעלתו שהוא פקח שבעופות, ומעלתה של היונה היא שמקבלת מיתה בלא סרבנותא, ועפ"ז יש לבאר מדוע שלח נח בתחילה את העורב, ולבסוף שלח את היונה, דבתחילה רצה נח להבין את הגזירה של המבול עפ"י השכל, וכשיבין אותה עפ"י שכלו, יוכל גם לדעת מתי בדיוק תסתיים הגזירה, וע"ז אמר לו העורב, ששמור הוא לימי אליהו דהיינו, שגם בימי אליהו, ביקש אחאב להבין בשכלו את הקשר בין הגזירה של מניעת גשמים לעונש על הקלקלה, וע"ז נענש במניעת הגשמים בעצמו.

וכיון שראה כך שלח את היונה, לקבל גזירת שמים באהבה, ומבלי הבנה של השכל האנושי, כמו אותה יונה שמקבלת את הדין באהבה, וכמו שהביא המדרש שמקבלת מיתה בלא סרבנותא, וכן היא אומרת "מוטב יהיו מזונתי מרים כזית בידי שמים, ולא יהיו מתוקים בידי אדם שזוהו השגה של קבלת הדין באהבה.

רחמנות לטובת הזולת, וזה ההיפך מטבעו של העורב שהלא אכזרי הוא, ולא מסוגל לרחם, על הבריות, וזה כ"ש אם על בניו לא יכול לרחם ק"ו שעל זרים לא יכול לרחם.

וזה מה שאמר העורב לנח, ומטעם זה מסרב לצאת לראות אם הקלו המים, דהלא הקב"ה התנה עימי בששה ימי בראשית, שיבוא יום ואצטרך לשנות מסדרי בריאתי, ומטבע בריאתי, אבל יום זה הוא כשאליהו יתחבא במערה, ואצטרך לספק לו לחם ובשר' שזה גם מעשה רחמנות המנוגד לטבעי האכזרי, ולא עתה, ומשום כך איני רוצה להשלח עתה מהתיבה, לראות אם יבשה הארץ.

[ואפשר להוסיף עוד בדרך רמז, דהנה מצינו בש"ס (מו"ק ט' ע"א ובעוד מקומות) את המושג "כליא עורב", דהיא אמה של מוטות מברזל העשוין להרחיק את העורבין, ולכאורה מדוע נקראת ע"ש העורב דווקא, והלא מטרת מתקן זה, היא להרחיק כל בעלי כנף, מגג ההיכל, ולא דווקא את העורב, וע"ז אפשר לומר בדרך רמז, שהעורב נענש, כנגד אותה אמה על אמה, שעליה נאמר ואל אמה תכלנה מלמעלה, שהיתה בתיבה, שלא רצה לצאת משם, ולדאוג לתיקונו של עולם, ירחק מבית המקדש, אשר כל מטרתו תיקונו של עולם, ע"י אותה אמה על אמה, של 'כליא עורב'].

וְיִשְׁלַח אֶת-הָעוֹרֵב... וְיִשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ

במדרש הנעלם (כאן) מובא וז"ל: "רבי איבו אמר נח חכם היה והיה מבין לחישת וצפצוף כל הנבראים ורמיזתם, וכשהיה

דעת

הכמה ומוסד

לא ראינו שינה לעינינו

שח מקורבו של רבינו ה"ה הרה"ג ר' יוסף בן הרוש שליט"א, עוד מהתקופה שרבינו היה שוהה בבתי מדרשות שבשיכון א', ובשנה אחת אתא ובא חג הסוכות, ובקשו מקורביו של רבינו לבנות לו סוכה כדת וכדין, והיה מקום הסוכה צר מלהכיל גם שולחן וגם מיטה, ולא ידעו עצה בנפשם כדת מה לעשות, ושאלו את רבינו, ואמר רבינו לביתניים איני צריך שתכניסו את המיטה לסוכה, ואחרי זה כבר נראה מה לעשות, ומספר הרה"ג ר' יוסף שליט"א שהוא עקב אחרי רבינו כל שבעת ימי החג, ובכל אותם הימים רבינו לא עלה כלל על יצועו. (ויעיין במדור שפה לנאמנים על קביעות לימוד התורה בסוכה).

וכבר פעם אחת, נכנס אחד מתלמידי רבינו, אשר אינו מתגורר בעירנו, ונפשו בשאלתו, מאחר ויש לו חוק בל יעבור, שמקפיד מיד חודש לשוחח עם רבינו בלימוד, האם גם בעלמא דאתי, תהיה לו חזקה זו וקביעות זו, והרהר רבינו מעט ולאחמ"כ ענה "בודאי".

לע"נ היקר באדם אשר מסר נפשו להצלת עם ישראל הר"ר יהודה בן כמונה אליהו זצ"ל נלב"ע כ"ח שכתב התש"פ נדבכת בתו החשובה גב' פישר שתחי' נדבכת ידידנו הנעלה מקורבו של רבינו, ואשר עומד לימינו בכל עת, עו"ד הר"ר גלעד משאט שיחי' לע"נ אביו היקר והנעלה כמו"ד יעקב ב"ר יהודה משאט זצ"ל

נלב"ע במוצאי ש"ק אור לכ"ג תשרי תשפ"א

שפה לנאמנים - המשך

ואמר רבינו דעל זה גופא היה מקום לחלק מאחר ואדם רגיל פעמים רבות ללמוד בביתו, א"כ מיחשיב קצת בהחיוב של 'תשבו כעין תדורו', מאחר והלימוד הוא חלק מדירורו ועסקיו בביתו.

אמנם שיטת הריטב"א והר"ח ועוד ראשונים (ומביאם הט"ז שם להלכה), נתבאר להיפוך, דהלימוד בעיון מחייב בסוכה, והטעם מבוואר בלשון הריטב"א 'משום דקביעות הוא', משא"כ בבקיות אין זה קביעות, אלא 'עראי', וכל 'עראי' פטור מן הסוכה, ולשיטה זו קשה ביותר, מאי שייך לחלק בין קביעות ללא קביעות, הלא החפצא עצמו אינו מחוייב בסוכה, דמצוות אינם חייבים בסוכה, וכמו שלתפילה אין חיוב סוכה, ופשוט.

וחילק רבינו, והקדים בדבריו שמצינו דבר פלא, בהגדרתם של חז"ל לד' אמות של הלכה, מהו המקום של הלכה, שלא מצינו הגדרה של 'מקום', בשום מצווה אחרת, אלא ודאי ביאורו הוא משום שלימוד התורה, אינה מצווה שעושה האדם כמו שאר מצוות, אלא הוא חלק מעצמותו של האדם, והופך עצמו בעת לימודו, לחלק מתורת ה', ו'בתורתו' יגה יומם ולילה, התורה שלו היא, ז"א שהוא מוגדר במקום ובמציאות של האדם, וא"כ סבירא להו הראשונים שאם הוא לומד דבר

הנקרא קביעות, הוי כל ישיבתו עכשיו, ישיבה של קבע, ולכן חייב הוא בסוכה.

א.ה. והוספנו להביא ראיה, ולספר קמיה רבינו את המעשה הידוע ממון הגרב"ד ליוואויץ זיע"א שהשתתף באסיפה אחת לחיזוק התורה ולומדיה, ואחד מן הנואמים אמר בתוך דבריו, שהתורה היא כמו אויר לנשימה וא"א בלעדיה, וכששמע זאת הגרב"ד זיע"א נשתנו פניו והיה נראה כמי שעומד להתעלף בכל רגע, וכששאלוהו תלמידיו מה אירע אמר, שזעזו אותו הדברים הללו דהלא אויר הוא תנאי לחיים משא"כ התורה היא החיים עצמם. וכששמע רבינו את המעשה החוויר כל כולו ואמר בשארית כוחותיו היה כדי כל הביקור ולו בכדי לשמוע מעשה נורא זה).

ותיכף אחר יו"ט, נזדמן לפעיה"ק הגרנ"צ פינקל שליט"א, בנו חביבו של הגאון המופלא רא"ב פינקל זצ"ל, וכשאמרנו לו חידושו של רבינו, אמר שיש להוסיף, והביא מאביו זצ"ל, (בספר משולחן רבי אליהו ברוך מועדים), שהביא את דברי בעל 'העקידת יצחק' (פרשת אמור, שער ס"ז) שכתב, "לפי שהלימוד אשר על זה התואר הוא עצמו גופה של סוכה". ויעוי"ש שהאריך לפלפל בדבריו, וכבר כתב כן הגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א, שהביא דברי 'העקידה' אלו קמיה רבינו, תדרשנו לטובה מבתרי כתביו.

הלפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הגליק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הגליק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהו זצ"ל
מייסד ת"ת צינאס, הגליק החכם רבי רפאל צינאס זצ"ל

